
RECENZE

ÚČINKY JADERNÉ VÁLKY NA ZDRAVÍ A ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Effects of Nuclear War on Health and Health Services. 1. ed. Geneva, WHO 1984. 176 s.

Publikace je výsledkem práce mezinárodního výboru expertů v lékařských vědách a veřejném zdravotnictví při plnění rezoluce 34.38 Světového zdravotnického shromáždění z 22. května 1981 „O úloze lékařů a ostatních zdravotnických pracovníků při udržení a podpoře míru jako nejvýznamnějšího faktoru k dosažení zdraví pro všechny“, která mj. požaduje „... vytvoření širokého autoritativního mezinárodního výboru vědců a expertů pro souborné studium a objasnění hrozby jaderné války a jejích potenciálních zhoubných důsledků na život a zdraví národů světa ...“

Kniha obsahuje poměrně stručnou zprávu výboru pod předsednictvím profesora S. Bergströma (z katedry biochemického výzkumu Karolinska Institute v Stockholmu), v němž zasedlo deset zástupců spolu s dvanácti poradci a pozorovateli (z celkem třinácti zemí) spolu s pracovníky sekretariátu WHO.

Zpráva je rozdělena do šesti hlavních kapitol. Úvod (I.) poukazuje názorně na růst a současný stav jaderných arzenálů (odhadovaný v celkové síle 20 000 Mt TNT). Nejrozsáhlejší (II.) kapitola pojednává o fyzikální charakteristice jaderných výbuchů a jejich účincích. Připomíná hlavní ničivé faktory, všímá si vlivu velikosti pumy a výšky výbuchu a rovněž elektromagnetického impulsu. Dále rozebírá účinek jaderné exploze a jejích ničivých faktorů na lidské bytosti (tlaková vlna, tepelný impuls, počáteční radiace, lokální spad, globální spad, účinky záření na lidské tělo). Zvláštní pozornost je věnována rozboru tří modelových scénářů jaderné války; jednak s výbuchem jediné pumy 1 Mt, dále s lokálním použitím jaderných zbraní o celkovém ekvivalentu 20 Mt (s odhadovaným účinkem 9 miliónů zabitých) a konečně globální jaderné války s použitím celkem 10 000 Mt, která by způsobila 1 miliardu 150 miliónů úmrtí a 1 miliardu 100 miliónů po-

ranění. III. kapitola posuzuje nesmírně problematické úkoly zdravotnické služby vůči zasaženým. Ve IV. kapitole se pojednává o krátkodobých, v V. kapitole o dlouhodobých účincích jaderné války. Závěr (VI.) na základě zhodnocení katastrofických následků jaderné války obsahuje jednoznačné tvrzení, že jaderné zbraně představují největší bezprostřední hrozbu pro zdraví a blahobyt lidstva.

Větší část publikace představují dodatky 1 až 9, o něž se výbor ve svých rozborech především opíral a které shrnují z vědeckého hlediska nejčennější výsledky práce prominentních světových odborníků v otázkách jaderných zbraní a jejich účinků.

Fyzické účinky termojaderných zbraní popisuje J. Rotblat (1), krátkodobé účinky použití jaderných zbraní L. A. Iljin a J. Rotblat (2), krátkodobé a střednědobé účinky termojaderných zbraní na jednotlivce a zdravotnickou službu jsou předmětem stati M. F. Lechata (3). Zkušenosti z účinků na jednotlivce a zdravotnické služby v Hirošimě a Nagasaki uvádí T. Okhita (4), pozdní následky bombardování těchto měst H. Kato a I. Shigematsu (5). Další dodatek (6), jehož autorem je A. Leaf, poukazuje na nepřímé vlivy životního prostředí v jaderné válce. Závěrečné dodatky (7, 8, 9) se týkají indukce rakoviny (C. E. Land, P. Oftedal), genetického poškození (P. Oftedal) a teratogenních účinků (P. Oftedal) v důsledku jaderné války.

I když publikace nerozebírá jadernou válku a její účinky komplexně, obsahuje velmi cenné, závažné a aktuální informace. Proto by neměla zůstat nepovšimnuta vojenskými zdravotnickými, chemickými a dalšími specialisty, zájímajícími se o jaderné zbraně a ochranu proti nim.

Prof. Ing. Jiří Matoušek, DrSc.